

לצאת מהמיטה בבוקר קר

מחבר איטלקי אחד – הישועי ג'וליו קורדארה – כתב שיר על חרקים, הנפתח בקביעה כי החיות הקטנות, המזיקות והמתועבות הללו נבראו אך ורק כדי להרגיז אותנו, ובשום פנים לא היו הן מיושבי גן העדן. אנו, בני הצפון, עשויים לחלוק על פיסת תיאולוגיה זו. מאידך, ברור כשלג על ראשי הבתים, שאדם לא צריך היה להתגלח; ושחווה, בקומה מפינתה החסויה והמוצלת, לא דרכה על קרח בעובי חמישה סנטימטרים.

יש מי שאומרים שקל מאד לצאת מהמיטה בבוקר קר. צריך רק לבוא לידי החלטה, הם אומרים לנו, והדבר נעשה. יתכן שזו אמת: כשם שנער החובש את ספסל הלימודים, עליו רק לספוג אי-אלו מלקות, והדבר נגמר. אך להחלטה כזו הרי עוד לא הגענו כלל ועיקר. ודיון גלוי-לב בגוף העניין הוא בעינינו תרגול חביב ביותר לשעה זו, בטרם נקיץ. לכל הפחות איננו מתבטלים, רק שוכבים. ויהיה בכך מענה נהדר לכל אותם התמהים כיצד אדם שבינה בקדקודו, יצור רציונאלי, מסוגל לשכב שעה ארוכה במיטה. כיצד? בעודנו מפתחים בראשנו בשלווה את הטיעון שלנו, כמובן, כשהשמיכות משוכות עד מעל לכתפינו. אה, אין דרך נאה מזו לבלות מחצית שעה נבונה ונטולת-פניות.

אנשים אלו, לו היו פחות צרי עין, היו מיטיבים לנסח את טיעוניהם. אך ההיגיון שלהם כה פגום מיסודו, וקביעותיהם כה מאובנות, עד שאתה רוצה שיעמדו סביב מיטתך בבוקר צונן, שעה שתשכב אתה תחת אפם. עליהם לשמוע את שני צידי המיטה – פנים וחוץ. אם הם לא מוכשרים לבדר את עצמם במחשבותיהם שלהם כמחצית השעה, אין זו אשמתם של מי שיכולים. אם זרועותיו המפתות של הדמיון לעולם אינן מסיטות את כוח-הרצון שלהם ממסלולו, אין זאת אלא מזלו הטוב של העגלון.

חקירה כנה של רביצה פרקדן – שתמנה את היתרונות המעטים או הרבים הגלומים בה בהתאם ליכולתו של אדם להשכים קום, לעבודה שיספיק לפי כישוריו, וכיוצא באלה – תהיה מחויבת עם זאת לסייג יתרונות אלו ביחס לדברים הבאים: ראשית, אומר בעל-הקובלנה, פגוע אך נינוח, היה לי חם כל הלילה, וכעת מצבה של המערכת שלי מושלם עבור חיה בעלת דם חם. להגיח ממצב כזה אל הקור, נוסף לחיפזון הצורם והבלתי-מתחשב של המעבר, הוא דבר כה בלתי-טבעי לבריה כזו, שהמשוררים, בבואם לפרט את ייסורי הארורים הנידונים לגיהנום, עשו שאחד מעינוייהם האיזונים ביותר יהיה מעבר פתאומי מחום לקור, מאש לקרח. הם "נגררים" מתוך "מיטותיהם", כותב מילטון, בידי "אלות-נקם חמושות טופרי-פלצות" – אלו הן הטיפוסים שבאים לקרוא להם. בתנועה הראשונה שלי לקראת ההיערכות לקראת היציאה מהמיטה, אני מוצא שהארורים של המצעים והכרים שנחשפו לאוויר החדר קרים כקרח. כשאני פוקח את עיני, המראה הראשון שעיני פוגשות הוא נשימתי המיתמרת ועולה כבאוור הפתוח, כמו עשן מארובת בקתה. חישובו על הסימן הזה. או אז מסב אני את מבטי ורואה שהחלון כוסה כולו בכפור. חישובו גם על כך. ואז המשרת נכנס. "קר מאד הבוקר, הלא כן?" – "קר מאד, אדוני." – "בהחלט קר למדי, הלא כך?" – "קר למדי, אדוני." – "יותר מהרגיל, הלא כן, אפילו לעונה?" (כאן פיקחותו וטוב-לבו של המשרת מועמדים במבחן, והשואל מחכה לתשובתו על קוצים.) "אממם, אדוני... סבורני שכן." (איש טוב! לא תמצאו משרת חביב או ישר-דרך ממנו.) "ובכל זאת אני מוכרח לקום – הבא לי מים חמים." זמן לא מבוטל חולף מן הרגע שהמשרת יוצא ועד שהמים החמים מגיעים. במהלכו, כמובן, אין טעם לצאת מהמיטה. המים החמים מגיעים. "המים חמים דים?" – "כן, אדוני." – "אולי הם חמים מדי לגילוח. מוטב שאחכה מעט?" – "לא, אדוני – הם בדיוק במידה הנכונה." (לעיתים אתה מוצא אצל משרת מסירות רבה מדי, תחושת-שליחות מוגזמת, טורדת-מנוחה.) "אה, החולצה, תלה את החולצה הנקייה שלי לאורור. פשתן סופג לחות במזג-האוויר הזה." – "כן, אדוני." – חמש דקות מענגות נוספות. דפיקה בדלת. "אה, החולצה. טוב ויפה. הגרבוניס, אני חושב שמוטב לתלות לאורור גם את הגרבוניס." – "בסדר גמור, אדוני." מנוחה נוספת. לבסוף הכל מוכן, חוץ ממני. כעת, האיש החביב השרוי בתנוחה מאוזנת מוסיף והוגה: איני יכול שלא לחשוב – ומי יוכל? – על המנהג המיותר

והאכזרי של גילוח; הלא זה נוהג כה נשי (כאן אני מתכרבל), כה בלתי-גברי (כאן אני מתחלחל מתזווה אומללה לעבר האזור הקריר יותר של המיטה). אין פלא שמלכת צרפת התייצבה לצד המורדים מול מלכה המרופט, בעלה, אשר הנחיל עלבון לפניה החלקות עם פנים דומות לשלה. הקיסר יוליאנוס מעולם לא היטיב להפגין את גאונותו מאשר כשהשיב לחיים את הזקן העבות. הביטו בתמונתם של הקרדינל במבו, של מיכלאנג'לו, של טיציאן, של שייקספיר, של פלטר, של ספנסר, של צ'וסר, של המלך אלפרד, של אפלטון. אוכל לנקוב בשמו של אדם דגול על כל תקתוק בשעוני. הביטו בטורקים, עם לאה וכבד-ראש. חישובו על הארון א-רשיד, על חסן המרותק למיטתו. חישובו על וורטלי מונטגיו, בנה המחונן של אמו, גבר שהתעלה מעל לדעות-הקדומות של זמנו. הביטו בגברים הפרסיים, שאתה בוש ונכלם לפוגשם בפאתי העיר, כי מחלצותיהם וחזותם נאה שבעתיים משלך. ואחרון חביב, חישובו על התער עצמו, כמה מנוגד הוא לכל תחושה של מיטה: כמה צונן, כמה חד, כמה קשה! כמה שונה בתכלית מן השפע החמים והחובק-כל, אשר "מציע את עצמו במתיקות לחושינו העדינים."* הוסיפו לכך אצבעות מאובנות, שמסוגלות לגרום לך לחתוך את עצמך, גוף רועד, מגבת קפואה, וקנקן מלא קרח. מי שאומר שאין כאן דבר-מה מעורר התנגדות, הרי שבזאת אבדה לו הזכות להתנגד לכך.

ג'יימס תומסון, המשורר אשר כתב *בדעונות* "מותרות שווא! הייעור אדם?" נשאר כל יום במיטה עד הצהריים, כי אמר שאינו מוצא כל סיבה לצאת ממנה. הוא יכול היה לדמיין את הטעם בקימה, אך הוא יכול היה גם לדמיין את הטעם בשכיבה ללא נייע. ודבריו, יש לזכור, נאמרו ביחס לימי הקיץ, לא לימי החורף. עלינו להתאים את הטיעון לאופיו של האינדיבידואל. רודף-ממון ייצא מהמיטה גם בעבור שלושה או ארבעה פְּנִי; אך זה עשוי שלא להספיק בעבור איש-רוח. איש גאה יאמר: "מה א חשוב על עצמי, אם לא אקום?" אך איש עניו יותר ישמח למחול על כבודו, כהוקרה למיטתו המיטיבה. מכונאי יקום מרבעו ללא עיכוב – וכך גם הכספית בפרומטר. לעומת זאת, רובצי-מיטה יצירתיים יחלקו על הדעה

* שייקספיר: מתוך 'המלט', מערכה ראשונה, תמונה שש.

הרווחת אפילו בשאלות של בריאות ואריכות-ימים. הם יבקשו מאתנו הוכחות ותקדימים להשפעותיה המזיקות של שכיבה מאוחרת במיטה ביום קר, ויתפלמסו על יתרונותיו של חום גוף קבוע; על נטייתו הטבעית (והאוניברסאלית למדי) של אדם לנהוג כרצונו; על חיות המצטנפות בתוך עצמן וישנות כל החורף. אשר לאריכות-ימים, הם ישאלו אם החיים הארוכים ביותר הם בהכרח גם הטובים ביותר; ואם הולבורן הוא הרחוב היפה ביותר בלונדון.

מוכר לנו רק טיעון מבלבל אחד, שלא לומר מבולבל, אשר יכול לשים קץ לעונג העצום, ל"אושר הכביר" של החטא הנידון. מי שמאריך לרבוץ במיטתו זכאי להתייחס בשוויון-נפש גמור לבריאותו או לאריכות-ימיו שלו; אך לאחר שהוכיח לנו את ההיגיון שבהתחשבות ברווחתו שלו, דהיינו ברווחתו של אדם אחד, עליו להכיר במשקלה היחסי של רווחתם של כמה אנשים; וזוהי הדרך הטובה ביותר להתמודד אתו – במיוחד אם את אשה. למעשה, אנו ממליצים בחום על שימוש במין היפה במקרים אלו, גם אם כוח השכנוע שלהן לעיתים עולה על הנדרש; שכן להפכים יש כשרון משונה להיפגש. ראשית, הודי בפיקחות שבדבריו, ואמרי לו שציבור עורכי-הדין הפסיד פרקליט משובח. אחרי-כן, הביטי בו ברוח טובה, המשלבת תחינה והכנעה, ואמרי לו שארוחת-הבוקר מוכנה; שאינך אוהבת לאכול ארוחת-בוקר בלעדיו; שאת רוצה כבר לאכול; שגם המשרתים רוצים לאכול; שאינך יודעת איך תסדרי את הבית, אם לא יקום; ושאת משוכנעת שהוא היה מוכן לעשות דברים קשים פי עשרה – אפילו מאשר לצאת ממיטתו החמימה – למען רווחתם וקורת-רוחם של בני הבית. כעת, אחרי שאמרת את כל זה, הזכירי את אותו העניין שהוא עצמו די אדיש כלפיו – בריאותו. אמרי לו שאת, את אינך אדישה לכך כלל. שאם יחלה, לא אדם אחד יסבול אלא רבים. ובכל זאת, שאם, ככלות הכול, הוא חש עצמו באמת כה מנומנם וכה מרוענן מן ה... – שבכל זאת יישאר. הרי לא נוכל להעריך אם שבריריותו של... – כן, כן; גם זאת אמרי, על אחת כמה וכמה אם את מתכוונת לכך. שכן אם חולשתו של הטבע האנושי מצד אחד, וכוח ההתמדה מצד שני, יגרמו לו לנצל פעם או פעמיים את הצעתך, הרי

* ג'ון מילטון: מתוך 'גן העדן האבוד'.

שבסופו של דבר רוח טובה וגילוי-לב הם שילוב שלא יוכל לעמוד בו; והם חמימים ונעימים יותר מכל כר או שמיכה.

תוכלו להעיר הערות מועילות נוספות, בהתאם למקרה. אפשר לומר למאהב או מאהבת, למשל, ששכיבה במיטה היא משמינה ביותר. לאב, אמרו שהייתם רוצים שימשיך להיות מופת של גבריות לבניו. לגברת, שהיא תפגע בגזרתה ובסומק פניה, שהאדון מ. והאדון וו. כה מעריצים. ולסטודנט או לאמן, הזכירו שרוחם תמיד מרוממת לאחר ששקדו ללא ליאות על עבודתם יום שלם.

קוראת: ואתה, אדוני היועץ, איך אתה נוהג בהקשר הזה?

היועץ: איזו שאלה, מאדאם, באופן מושלם כמובן. כמו כל היועצים.

קוראת: אני מודה שסגנוןך לא חשוד עלי כהטפות וכעונשים של ימים עברו. אך יש לי ספקות, במיוחד בגלל הצחקוק הזה שלך. אם אבוא לביקור קצר מחר בבוקר –

היועץ: איזו שאלה, מאדאם, אעשה הכל בעבור ביקור מפנים כשלך. פנייך יקימו אותי כבר בתשע, אם זהו חפצך – זאת אומרת, בשש, כמובן.

1820

(מאנגלית: עמרי אשר)